

домашних животных 1987 г. и другие соглашения, Директивы (93/119/ЕС по защите животных во время убоя или умерщвления.1993 г., 2010/63/ЕС о защите животных, использующихся для научных целей от 22.09.2010 г., и др.) и т. д.

4. Директива 92/630/ЕЕС от 19 ноября 1991 года об определении минимальных стандартов содержания свиней на фермах; Директива 91/628/ЕЕС от 19 ноября 1991 о защите животных во время перевозки; Директива 998/20 03 ЕС в отношении требований к некоммерческому перемещению домашних животных и др.

5. Хартия Земли [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.earthcharterinaction.org/invent/images/uploads/EC_TEXT_RUSSIAN_TRANSLATION.pdf

Карабан Я. О.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

КОНЦЕПЦІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ДЖЕРЕЛО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА»

Дана доповідь присвячена визначенню терміну «джерело міжнародного права». Інтерес до цього питання викликаний різноманітністю і неоднозначністю визначень даного терміну.

Метою цієї статті є аналіз джерел міжнародного права, їх системи, правової природи, а також практики їх застосування. Виходячи з поставленої мети, було окреслено таке завдання:

– проаналізувати основні доктринальні підходи до визначення поняття «джерело міжнародного права».

Існують правові поняття, які постійно вживаються як науковцями, так і практиками, однак кожен вкладає в них свій зміст. Причина полягає, перш за все, у тому, що відсутнє їх нормативне закріплення. До таких понять, поза сумнівом, належить «джерело міжнародного права». Кількість визначень цього поняття неможливо навіть порахувати. Ще у 1925 р. П. Корбетт (P. Corbett) застерігав щодо плутанини в цьому питанні у своїй роботі «Згода держав та джерела права народів». У 1952 р. до цього ж висновку приходять і проф. Г. Бріггс у роботі «Право народів». Він зазначає, що термін «джерела» може розглядатися у таких значеннях:

1. Як підстава виникнення зобов'язання в міжнародному праві;

2. Як фактори впливу на розвиток міжнародного права, які окремі автори розглядають як матеріальні джерела міжнародного права;

3. Як форма закріплення і «документальний доказ» існування джерела.

У результаті Г. Бріггс доходить висновку, що джерело міжнародного права слід розглядати виключно з формальної точки зору як відображення методу та способу створення норми міжнародного права. Цю точку зору в загальних рисах поділяє і Г. Шварценбергер (George Schwarzenberger). У своїй роботі він вводить два поняття «правотворчий процес» (law-creating), та «правовизначаючий процес» (law- determining). При цьому перше стосується міжнародних договорів, звичаїв та загальних принципів права, тоді як друге – джерел додаткових засобів визначення змісту норм, тобто юридичної практики та доктрини. Такий підхід можна вважати визначенням поняття «джерело міжнародного права» через моделювання системи джерел та формулювання основ їх взаємодії. Ще Л. Оппегейм зазначав, що помилки у визначенні поняття «джерело міжнародного права» можна уникнути, якщо проаналізувати зміст самого поняття «джерело»: «джерело означає зародження, і може бути визначено як потік води, який виривається з-під землі. Коли ми бачимо потік води і маємо бажання визначити звідки він, ми піднімаємось вгору за течією, до тих пір, поки не знаходимо місце, де вода виходить на поверхню. Ми знаємо, що це місце не є причиною появи води, однак є джерелом». (Стаття О. В. Київець Поняття «Джерело міжнародного права» доктрина та практика).

Поняття джерел міжнародного права переплітається з проблемою створення міжнародно-правових норм. У зв'язку з цим у багатьох загальноновизначених курсах міжнародного права розгляд поняття «джерела», як правило, пов'язано з питанням про створення міжнародно-правових норм.

Наприклад у праці Ф. Мартенса «Сучасне міжнародне право цивілізованих народів» зазначається, що «незалежні держави, які утворюють міжнародний союз, не підкоряються верховній владі, що визначала б своїми законами взаємні їхні відносини... Підставою юридичних норм, які визначають міжнародні відносини, є тільки усвідомлення цивілізованими державами необхідності міжнародного правового порядку і їх добровільна згода, що впливає звідси, на визнання його обов'язковості». Тому Ф. Мартенс робить

висновок, що усвідомлення і згода набувають свого зовнішнього вираження (формулювання) у міжнародних звичаях і трактатах, у дипломатичних переговорах, у законодавстві, урядових розпорядженнях, нарешті, у рішеннях судів. Наскільки названі акти і звичаєві засади правильно відображають правосвідомість держав, настільки вони можуть вважатися джерелами сучасного позитивного міжнародного права.

Професор Віденського університету А. Фердросс у своєму курсі «Міжнародне право» пов'язує поняття «джерела міжнародного права» з дією міжнародно-правових норм у часі: «Процес виникнення, зміни і припинення дії цих норм регулюється самим міжнародним правом, тому що воно, подібно до інших правопорядків, містить не тільки норми матеріального права, які регулюють певні життєві відносини, а й правотворчі норми, що встановлюють, яким способом можуть виникнути, змінитися і припинитися позитивні норми права. Отже, обставини, що регулюються правотворчими нормами і за допомогою яких встановлюються норми міжнародного права, називають джерелами міжнародного права».

Іншими словами, тут ідеться про так звані формальні (правотворчі) і матеріальні (позитивні) норми міжнародного права. Тому ті джерела міжнародного права, що регулюються формальними нормами, А. Фердросс відносить до формальних джерел міжнародного права. Відповідно джерела міжнародного права, за допомогою яких діють соціальні феномени, що впливають на сам процес створення міжнародно-правових норм, належать до матеріальних джерел міжнародного права.

Американський професор міжнародного права Ч. Хайд визначає їх як «момент, коли принципи і правила, що регулюють поведінку держав, уперше з'являються як такі».

У процесі підготовки доповіді було розкрито різноманітне визначення терміну «джерело міжнародного права» це перш за все пов'язано з різними поглядами авторів щодо його походження та реалізації даного поняття. Аналізуючи сучасні теоретичні концепції міжнародного права, можна визначити джерелами міжнародного права (у юридичному значенні) – форми, в яких існують норми міжнародного права, створені суб'єктами міжнародного права в результаті узгодження своїх позицій. При цьому мається на увазі, що створення норм міжнародного права – це процес, а джерела міжнародного права це кінцевий результат цього процесу.